7/3954 -4- 303

Tokat Milletvekili Sayın M. Ergün Dağcıoğlu'nun TBMM Başkanlığı'na Sunduğu Soru Önergesi'ne İlişkin Cevaplar:

1. Türkiye'nin 2000 yılı sonu itibariyle gerçekleşen resmi ihracat, ithalat, dış ticaret ve cari işlemler açığı rakamları ne olmuştur? Bu rakamların yılın başında uygulanmakta olan istikrar programı çerçevesinde; hedeflenen rakamlarla mukayesesi yapıldığında sonucu nasıl değerlendiriyorsunuz?

2000 yılında bir önceki yıla göre, ihracatımız %3.4 oranında artarak 27.5 milyar dolara ulaşırken, ithalatımız %33.1 oranında artarak 54.1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu, çerçevede, dış ticaret açığı 26.7 milyar dolar, cari işlemler açığı ise 9.8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Hedeflenen rakamlarla gerçekleşen rakamlar arasında fark oluşmakla birlikte, anılan farkın oluşması esas itibariyle dış faktörlerden kaynaklanmıştır. 2000 yılında bir yandan Euro/Dolar kurunun, Euro aleyhine gelişmesi, diğer yandan 1998 yılı sonunda varili 10 dolara gerileyen petrol fiyatlarının 2000 yılında 30 dolar seviyelerine yükselmesi, ihracatımızın artış hızını sınırlandırırken, ithalatımızın beklentilerin üzerinde artmasına yolaçmıştır. Petrol ve doğalgaz fiyatlarındaki artışın ülkemiz ithalatı üzerinde yarattığı ilave yük 4 milyar dolar düzeyine ulaşmıştır.

Diğer taraftan, 1999 yılında % 6.1 oranında daralan ülkemiz ekonomisinin 2000 yılında % 6.1 oranında büyümesi, sermaye ve ara malı ithalatının artmasına yolaçmıştır. Toplam ithalatımızın % 86.2'sinin sermaye ve ara malı ithalatından oluştuğu dikkate alındığında, petrol ve doğal gaz dışı ithalatımızda gözlenen artışın esas itibariyle ülkemizin yatırım ve üretim potansiyelini arttırdığı gerçeği unutulmamalıdır. Tüketim malları ithalatında da önemli oranda artış olmakla birlikte, tüketim mallarının toplam ithalatımız içindeki payı % 13.4 düzeyinde olup, tüketim malları ithalatındaki artış esas itibariyle iç piyasada düşen faiz oranlarının ve hızla artan tüketici kredilerinin etkisiyle başta otomobil olmak üzere dayanıklı tüketim mallarına yönelik ithal talebinin artmasından kaynaklanmıştır.

Öte yandan, Euro/Dolar kurunun Euro aleyhine gelişmesi ihracatımızın % 53'lük bölümünün gerçekleştirildiği Avrupa Birliği ülkelerine ihracatımızı olumsuz yönde etkilemiştir. Nitekim, 2000 yılında ihracatımız miktar bazında % 11.3 oranında artarken, fiyat bazında ihracatımızın artış oranı %4.3 ile sınırlı kalmıştır.

Tüm bu gelişmelere rağmen, Dış Ticaret Müsteşarlığınca 2000 yılında başlatılan Komşu Ülkelerle Ticareti Geliştirme Stratejisi çerçevesinde gerçekleştirilen İran, Irak ve Suriye Ticaret Heyeti Programları kapsamında ihracatımıza önemli ivme kazandırılmış ve anılan programların olumlu etkisiyle İran'a ihracatımız % 44 oranında artmıştır. ABD'ne ihracatımız ise anılan dönemde %26 oranında artarak 3.1 milyar dolara ulaşmıştır.

Diğer taraftan, 2000 yılında, İhracatta Devlet Yardımları kapsamında ihracatçılarımıza 108 trilyon TL'lik kaynak sağlanmış, Eximbank tarafından ise ihracatçılarımıza kullandırılan kredilerin toplam hacmi 3.5 milyar dolara ulaşmıştır.

19/4 19/4 19/4

2. Dış Ticaret açığımızın teknik olarak 19 Şubat krizine etkisi ne olmuştur? Kaçınılmaz olarak fiili devalüasyon yapılmasında; ihracat gelirlerimizin artmaması ve buna karşılık ithalatımızın patlaması sonucunda dövize olan talebin artması etkili olmuş olabilir mi?

19 Şubat tarihinde yaşanan krizi sadece dış ticaret ve cari işlemeler açığına bağlamanın doğru bir yaklaşım olmayacağıdır. Ülkemiz 2000 yılında 9.8 milyar dolarlık cari işlemler açığı vermesine rağmen, anılan dönemde Merkez Bankası rezervlerinde herhangi bir azalma olmadan bu açığı finanse edebilmiştir. Kasım ayında yaşanan bankacılık krizi sonucunda programa olan güvenin azalması devalüasyon beklentisini kuvvetlendirmiş, Şubat ayında yaşanan mali sektör kaynaklı ikinci krizle birlikte dövize olan talep artmış ve kurun nominal çıpa olarak kullanıldığı kur politikası terkedilerek, dalgalı kur sistemine geçilmek zorunda kalınmıştır.

3. Bir buçuk yıla yakın bir zamandır uygulanan "çıpa" sisteminin ihracatımızı engellediği ve ithalatımızı körüklediği uyarılarına dış ticaretten sorumlu bakan olarak niçin kulak verilmemiştir?

4. Şayet bu durum önceden görülmüşse o zaman bu konu ile ilgili ne yapılmış ve niçin zamanında tedbir alınmamıştır?

Bilindiği üzere, 2000 yılı başında uygulamaya konulan ekonomik programın temel amacı ülkemizde 25 yıldır yaşanmakta olan kronik enflasyon sorunun giderilmesi, makroekonomik istikrarın sağlanması ve ülkemizin sürdürülebilir bir büyüme platformuna oturtulmasıdır.

Özellikle enflasyonun oluşumunda beklentilerin önemli rol oynadığı gerçeğinden hareketle, 1 Dolar+0.77 Euro'dan oluşan döviz sepeti ilan edilmiş ve TL'nin sepete karşı değer kaybı enflasyon hedefine paralel olarak saptanmıştır. Diğer bir ifadeyle, 2000 yılı Toptan Eşya Fiyatları Endeksindeki artış oranı % 20 olarak hedeflenmiş ve bu çerçevede anılan hedefin tutturulabilmesi ve beklentilerin kırılabilmesini teminen, TL'nin sepete karşı değer kaybı % 20 ile sınırlandırılmıştır.

İlk soruda da belirtildiği üzere, Euro/Dolar kurunun Euro aleyhine gelişmesi, ham petrol ve doğalgaz fiyatlarının artması gibi dış faktörler ile iç piyasada faiz oranlarının önemli oranda düşmesi neticesinde iç talebin artması gibi iç faktörler sonucunda ithalatımız beklentilerin üzerinde artmış ve bu çerçevede dış ticaret açığı da yüksek seviyelere ulaşmıştır.

Diğer taraftan, gerçekleşen enflasyonun, hedeflenen enflasyonun üzerinde oluşması TL'nin reel bazda değer kazanmasına yolaçtığı da bir gerçektir. Ancak, izlenen ekonomik programın bir gereği olarak diğer bir ifadeyle programa yönelik güveni zedelememek ve nihai amacı olan makroekonomik istikrarını sağlamış, daha müreffeh bir Türkiye'ye ulaşmak amacıyla kur politikasında herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. İzlenen ekonomik program sonucunda hedeflere ulaşılamamakla birlikte enflasyon oranının son on dört yılın en düşük seviyesine indiği gerçeği de gözardı edilmemelidir.

İlk soruda da değinildiği gibi, bu dönemde Eximbank kredilerinin hacminin arttırılması, ihracat kredilerinde uygulanan faiz oranlarının yaklaşık % 50 oranında azaltılması yoluna gidilmiş, Dış Ticaret Müsteşarlığınca Ticaret Heyeti programlarına ağırlık verilmiş, başta Dahilde İşleme Rejimi olmak üzere ihracatla ilgili bir çok mevzuatta ihracatçılarımızın lehine düzenlemeler yapılmıştır.

19/4 19/4 19/4

Diğer taraftan, artan ithalata karşı 2000 yılında ticaret politikası araçları etkin bir şekilde kullanılmıştır. Uluslararası yükümlülüklerimiz nedeniyle özellikle sanayi ürünlerinin gümrük vergilerinde herhangi bir ayarlama yapılamamış, ancak, dahili vergi ve fonlarda yapılan değişikliklerle özellikle tüketim malları ithalatındaki artış önlenmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede, 2000 yılı içerisinde kesinti oranı arttırılan Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu başta vadeli ithalatta olmak üzere artan ithalatın engellenmesinde önemli bir rol oynamıştır.

5. Dalgalı kura geçilmesiyle birlikte dış ticaretimizde ne gibi gelişmeler beklenmektedir? Yeni 2001 yılı dış ticaret hedefleri belirlenebilmiş midir?

Yeni açıklanan ekonomik program çerçevesinde, 2001 yılında ekonominin % 3 oranında daralacağı tahmin edilmektedir. İthalat büyümenin bir fonksiyonu olduğu için, iç talepte beklenen daralmaya paralel olarak ithalatımızda 2001 yılında 2000 yılına göre önemli oranda azalacaktır. İhracatımızın ise dalgalı kur politikasına geçilmesi ile birlikte, TL'nin uluslararası para birimlerine karşı önemli oranda değer kaybetmesi sonucu oluşan rekabet avantajının olumlu etkisiyle yaklaşık % 10 oranında artarak 30-31 milyar dolar düzeyine çıkacağı tahmin edilmektedir. Bu itibarla, 2001 yılında dış ticaret açığının 2000 yılına göre önemli oranda azalacağı cari işlemlerin ise dengeye ulaşacağı tahmin edilmektedir.

6. İçerde üretemeyen bir ekonominin sadece döviz kuru politikalarıyla ihracatını arttırabileceğini düşünebiliyor musunuz? Bu hedeflerin nasıl gerçekleştirilebileceğini planlıyorsunuz?

Yeni ekonomik programın açıklanması sonrası para ve döviz piyasalarında yaşanan belirsizlikler ortadan kalkmaya başlamış olup, programa verilecek dış desteğin ilan edilmesi ve yapısal reformların uygulamaya geçirilmesi ile birlikte, para ve döviz piyasaları dengeye oturacaktır. İhracat, Hükümetimizin temel öncelikleri arasında yeralmaktadır. Bu çerçevede, ihracatçılarımızın karşılaştıkları finansman sıkıntısının giderilebilmesini teminen, Eximbank'ın kaynakları arttırılacaktır. Nitekim, Eximbank'a sene başından bu yana aktarılan kaynağın toplam tutarı 138 Trilyon TL'na ulaşmış bulunmaktadır. 2001 yılında İhracatta Devlet Yardımları kapsamında ihracatçılarımıza aktarılacak toplam kaynağın tutarı ise 2000 yılına göre % 100 oranında arttırılarak 300 Trilyon TL'na çıkarılmış bulunmaktadır.

2001 yılında Ticaret Heyetleri Programlarına yoğun bir şekilde devam edilmekte olup, ilk dört aylık dönemde Güney Afrika, Irak, Ürdün, Kuveyt ve Dubai'ye ticaret heyeti programı düzenlenmiştir. Bu programların temel amacı, ihracatımızda pazar ve ürün çeşitlendirmesini sağlamak ve bu çerçevede gerek komşu ülkelerle gerekse petrol zengini ülkelerle ticaretimizi arttırmaktır. Ayrıca, 2001 yılında toplam 94 fuara mili düzeyde iştirak edilmektedir.

Diğer taraftan, iç talebin daralacağı 2001 yılında üretimin dış talebe yönlendirilebilmesini teminen, ihracatta bürokratik engellerin kaldırılması yönünde ilgili kamu kurum ve kuruluşları nezdinde gerekli girişimlerde bulunulmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, başkanlığımda, ihracatçılarımız ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerinin katılımı da sağlanarak sektör toplantıları düzenlenmekte ve sözkonusu toplantılarda sektörlerimizin tüm sorunları masaya yatırılarak, çözüm önerileri üretilmektedir.

2001 yılında başta bankacılık kesiminde olmak üzere gerçekleştirilecek yapısal reformlarla birlikte ülkemizde makroekonomik istikrarın sağlanarak, yatırım-üretim-ihracat zincirinin oluşmasına imkan tanıyacak gerekli altyapı oluşturulacak ve bu çerçevede üretimin ihracata kanalize edilerek yıllardır arzu edilen sürdürülebilir ihracat artışı sağlanacaktır.